

הם באים בעקבות... ועד כאן באשר לכינונם של ריבונים, טבעם וזכותם, ובאשר לחובתם של נתינים, הנגזרים מעקרונות התבונה הטבעית. ועכשיו, כשאני מתבונן עד כמה דוקטרינה זו שונה מהנוהג של מרבית חלקי העולם, ובמיוחד של חלקים מערביים אלו, שקיבלו את תלמודם המוסרי מרומא ומאתונה; ואיזה עומק של פילוסופיית מוסר דרושה להם לאלה שלהם ניהול הכוח הריבוני, קרוב אני להאמין כי עמלי זה הוא חסר תועלת, כמו גם המדינה של אפלטון.¹⁸⁵ שהרי גם הוא בדעה שמן הנמנע הוא לשים אי פעם קץ לאי-סדרים שבמדינה ולחילופי הממשלות מחמת מלחמת אזרחים, כל עוד לא יהיו הריבונים פילוסופים. אבל כשאני חוזר ומתבונן בכך שמדע הצדק הטבעי הוא המדע היחיד ההכרחי לריבונים ומשרתיהם המרכזיים, ושאין צורך להעמיס עליהם את מדעי המתמטיקה (כפי שעושה אפלטון), אלא די יהיה בכך שבאמצעות חוקים טובים יעודדו אנשים ללמוד אותם; ושעד עתה לא סידרו לא אפלטון ולא שום פילוסוף אחר את כל התיאורמות של הדוקטרינה המוסרית, ולא הוכיחו אותם הוכחה מספקת או אפשרית, כדי שנדרך זו יוכלו אנשים ללמוד הן כיצד למשול הן כיצד לציית – שבה אליי תקוות-מה שביום מן הימים ייפול כתב זה שלי לידי של ריבון, שיתבונן בו בעצמו (שהריהו קצר, וחושבני שהוא ברור) בלי להסתייע בפרשן בעל פניות או צר עין, ושהריבון הזה יפרוש את חסותו במלוא תוקף ריבונותו על הוראתה הציבורית, ובזה תהפוך אמת עיונית זו לתועלת המעשה.

סיום החלק השני

185. ובמהדורה הלטינית, *vereor, ne scriptum hoc meum reipublicae Platonicae, Utopiae, Atlandi, similibusque ingeniorum lusibus annumeretur*; "אני ירא שכתבי זה יימנה עם הרפובליקה של אפלטון, אוטופיה [1516]. מאת תומס מור] ואטלנטיס החדשה [1621]. מאת פרנסיס בייקון], ויתר שעשועי הדמיון". הובס מעמיד את המסורת האוטופית האנגלית בשורה אחת עם הפוליטיאה של אפלטון. את עצמו הוא מעמיד כריאליסט אל מול מסורת של כתבים שהיו כולם מדינאים חשובים.